

bauda, naj presodi vsak sam, zagotovo pa v novih dosedanjih treh ni sledu ne o Baudelaireu ne o Rimbaudu ne o Whitmanu in ne o Traklu — pa še mnogih drugih — domačih. Še Majakovski kot da je bolj po naključju prisoten. Če pustimo šolsko grenčico ob strani, je Pijani čoln ob še tako zadržem nasprotovanju pridobitev nečesa, kar pač sodi v evropski kontekst pesniške literature in pojavnosti, pa naj posameznik nadene ta ali oni predznak, zatajiti vplivne reflekse tega pesnika ni mogoče. Brane Mozetič je ponudil premišljen, skrbno izbran prerez skozi liriko Arthurja Rimbauda, lahko je reči, da je vse poglavitno prevedel in podal zelo zaokroženo podobo o Rimbaudovem literarnem delu. Pri prevajanju se je srečal z zahtevnim gradivom, ga tekoče podal, o čemer pa bodo lahko več povedali strokovnjaki. Zagotovo pa je vmes velika zagretost prevajalca, ki je tudi temeljit poznavalec Rimbauda. Ob koncu je Brane Mozetič podal opombe, zagotovo so potrebne in v marsičem pojasnjevalne narave. Sprema beseda Zapis o Rimbaudu in njegovi poeziji je širši prikaz o naravi in specifikah Rimbaudovega opusa, avtor pa je mestoma s pridom vnesel reminiscence o drugih književnikih in podal nekatere primerjave. Pri literaturi bi morda kazalo zaradi ravnotežja upoštevati italijanskega rimbaudologa Iva Morgonija. Na koncu najdemo začrtano življenjsko pot Arthurja Rimbauda, manjši izpusti v biografiki so nepotrebni.

Igor Gedrih

DIPLOMACIJA IN LITERATURA

Na rob knjige Mitje Vošnjaka VELE- POSLANIKOVI ZAPISKI

Takoj v začetku naj poudarim, da to ni recenzija, marveč nekoliko bolj vsebinsko zgoščen prikaz te že po svoji posebni zvrsti zelo zanimive (po vrsti

osme knjige, sicer znanega slovenskega književnika Mitje Vošnjaka, ki jo je izdala založba OBZORJA (Maribor, 1984). Predstavitev bo jedrnata: rojen je bil pred enainšestdesetimi leti v štajerskem (vinskem osrčju — to sem dodal namenoma) starorevnem Ptujju in se je kaj kmalu, s sedemnajstimi leti življenjsko odločil za naprednost, ki jo je označevala iskrena privrženost protinacizmu, sprejem v vrste najbolj prekaljenih — komunistov. To ga je nato povsem naravno pripeljalo kot prvoborca v vrste NOB, kjer je bil na čelu slovenske mladinske organizacije v Ljubljani, nato pa vse Slovenije. Zgodaj je začel pisateljevati, časnikariti in je po koncu vojne odločal o programu ljubljanske radijske hiše. Toda to je bil le premor: 1949 leta se je začela njegova diplomatska kariera — predstavnik nove Jugoslavije. Najprej je bil svetnik našega veleposlaništva na Dunaju, pa v Celovcu in, kar bi želel že zavoljo njegove strokovne nagnjenosti poudariti, kot svetnik v zunanjem ministrstvu je pomagal razreševati sporen tržaški vozel, delo, ki ga je potem nadaljeval kot generalni konzul v Trstu. V marsičem je pomagal takrat preskočiti »zid molka«, ki so ga blokovci zgradili med nami in Celovcem, pa med nami, se pravi neposrednim tržaškim zaledjem, in nekdanjim »terezijansko« cvetočim pristaniščem velike monarhije.

Res je moral biti prožen, da je lahko prav tako uspešno nadaljeval kot poslanik v Vzhodnem Berlinu in se na to vrnil na čelo Mešanega odbora za izvajanje Posebnega statuta (priloga II Spomenice o soglasju iz leta 1954). Tudi na odgovornem mestu pomočnika Zveznega sekretarja za zunanje zadeve (1967—1969) se je naprej zanimal za »primorska in koroška« vprašanja in naposled pristal na končni postaji — kot veleposlanik na Dunaju, ki je še vedno omahoval med »cesarsko-apostolskim« bliščem in relativno majhnostjo druge avstrijske republike. Do-

mov se je vrnil leta 1973, obogaten z mnogimi spoznanji, radostnimi in trpkimi izkušnjami, z darom za sintezo, ko je literarno prav v tej knjigi zao-krožil vse te svoje bogate izkušnje, se osebno iskreno izpovedal brez prikri-vanja tudi lastnih slabosti, odgrnil mar-sikatero tančico iz službe, ki se jim pravi diplomacija. To je v mnogih pogledih težavna tlaka (kljub včasih zu-nanji razkošnosti), vendar jo je avtor s svojo sočno, štajersko prenikavo pri-povedjo približal tudi ljudem, ki zve-čine poznajo »diplomacijo« le iz ča-sopisnih stolpcev. Marsikdo je prepri-čan, tako sam razpleta v svoji knjigi, da je način, kako se človek vključi v diplomatsko dejavnost, zlasti na vo-dilnih mestih, bolj zadeva mistike kot preudarka, ali ponekod celo neke vrste trgovanja... »V nekašne diplomatske šole nikdar nisem hodil, čeprav smo jih nekoč tudi imeli, vendar na žalost s takšnimi ustanovami ni bilo posebno dosti sreče. Vsi pač imajo na voljo druge in drugačne poti, da si pridobe potrebna znanja. Okoliščine so seveda večkrat odločilne, največ pa je odvisno od vsakega posameznika.«

Tako je torej kot povsod, še tako zveneči doktorati niso vedno jamstvo, da bodo ti, ki imajo te nazive, res naj-bolj učinkoviti, da bodo imeli pri ob-čutljivih in zapletenih diplomatskih za-devah najbolj srečno roko. Njegov učitelj je bil Boris Kraigher, s katerim »sta kot enakopravna tovariša rešetala vprašanja, ki jih je ponujalo življenje.« Tu pa se že zavoljo svojega dela mo-ram ustaviti: Vošnjaku se je med po-govori o razmejitvi med angloameri-škim območjem Trsta zazdelo, da bi bil izreden uspeh, če bi Jugoslavija do-bila Bazovico. Kraigher pa ga je pre-pričal, da ni vztrajal. Ne bom povedal nič »revolucionarnega«, če zapišem, da je bil za izhod na morje za našo slo-vensko deželico na prepihu »ljubljan-skih vrat« prelomnega, zgodovinskega pomena. Če bi ne bil naš zagrizen od-por nacizmu in fašizmu rodil nobenega

drugega sadu, bi bil že zaradi tega **trajnostno več ko pomemben in upra-vičen** kljub žrtvovanju, za katerega smo se svobodno in zavestno odločili z NOB. Sicer pa diplomacije ne vodijo čustva, pa tudi samo hladna računica ne, ven-dar naj (strokovno) pripišem, da so vsi naši predlogi v mučnem boju od leta 1945 do 1954 za zeleno mizo in prek nje počivali na eni neomajni premisi: ni sporazuma, kratko povedano, ki ne bi zagotavljal Slovencem prostega, su-verenega izhoda na morje, tega okna v svet, ko naj bi našo »majhnost« kom-penzirala tudi ta nova širša obzorja. Ni tu mesto, da bi obnavljal tudi naše najbolj zanimive različice (za to bo dovolj možnosti v novi knjigi, ki jo o tem pripravljam), tudi ne konfronta-cije z angloameriškimi in italijanskimi stališči. In manjšinsko vprašanje? Mitja Vošnjak je bil prvi vodja našega dela italijansko-jugoslovanskega odbora za izvajanje Posebnega statuta. Utiral je pot njegovemu delovanju, praksi. Tudi tod, konkretno (za primer) na šolskem področju, je prevladala izvirna preudar-nost, da se niso pravniško zapletali, marveč se lotili poglobitnega: »Po-membni so nam bili samo še otroci,« se spominja Vošnjak, »in šole, pa seveda znanje. Na slovenske šole v Trstu je prišel naš pedagoški svetovalec, na italijanske pri nas njegov kolega, ki ga je iz Italije poslala njihova vlada. Na obeh straneh smo uvedli strokovne seminarje, tako da šolski uspehi niso bili več samo skrb enega ali drugega učitelja, pač pa posledica dela univerzi-tetnih profesorjev na obeh straneh.«

Ljubezen do materinega jezika — slovenščine — je bila za generalnega konzula in veleposlanika Vošnjaka stalna skrb. Pravi, da je to, kakor marsikaj drugega, podedoval, saj je že sedemdeset let pred njim hodil na Dunaj njegov stari stric Jože. Bilo mu je, tako pravi, vsekakor težje kot potlej meni, saj ga pred napadi nasprotnikov niso varovali privilegiji (diplomatska imuniteta — op. J. J.). V nečem pa je

bil stričev položaj vendarle prijetnejši. Ko je v imenu slovenskih poslancev v dunajskem parlamentu (1882) vprašal prosvetnega ministra o vprašanju slovenščine v šolah na Koroškem, je lahko govoril o še sto dvajset tisoč Slovincih. Položaj Mitje Vošnjaka pa je bil drugačen: ponemčevanje v vseh svojih najbolj grobih in globoko pretuhtanih oblikah je namreč opravilo svoje. Tudi po čisto človeški plati pretresljiv potek dogodkov, ko so zagovedno provincialni nemški nacionalisti (koroški in »uvoženi«) v eni noči pospravili vse dvojezične napise, ki sta jih dala postaviti socialistični kancler Bruno Kreisky in koroški deželni glavar Hans Sima, je v Vošnjakovi večplastni pripovedi opisan literarno poglobljeno, čeprav bi se utegnilo kakemu »hitremu« bralcu zdeti, da je pisatelj pri tem hladen in »diplomtasko« nepristranski. Vošnjak namreč nikoli ni skrival svoje iskrene zvestobe do zamejskih Slovencev.

Mitja Vošnjak je kot diplomat imel srečo, da se je spoznal, pogovarjal, pa tudi prijateljeval z mnogimi velikimi osebnostmi včerajšnjega in današnjega časa. Njegova pričevanja o tem so preprosta, avtentična. Tako opisuje, denimo, italijanskega socialističnega prvaka Pietra Nennija kot osebnost, ki je zares imela za seboj tudi »veliko zgodovino«. Tudi sam sem ga lahko opazoval »od blizu« na več socialističnih kongresih od tistega v Benetkah, ko se je kot nekdanji frontni zaveznik dokončno razšel s komunisti, pa do takrat, ko je kot osrednji pobudnik napak presodil, da bo »združitveni kongres« za vedno spet povezal socialiste s socialistnimi demokrati. To naj bi ustvarilo veliko alternativo za demokratični razvoj Italije, postopoma zrušilo politični monopol Krščanskih demokratov in z združenimi socialisti v »sobi z gumbi« (Nennijeva priljubljena prisposoba) usmerilo italijansko iz »rezistence« zrastlo republiko v novo, preporoditveno smer. Nemara je Vošnjak nekoliko prehitro presodil, da je bil »očak

Nenni nekoliko zadržan. Na kongresih je bil povsem drugačen, dinamičen, polemičen, sijajen govornik in njegove jedrnate, govorniško izpiljene replike so postale prislovične. Tragično premrlega Alda Mora opisuje Vošnjak kot univerzitetnega profesorja, ki je pretehtal sleherno besedo. Res je bil tak (ko je postal redni profesor, je bil med najmlajšimi v Italiji); njegovi govori so bili res včasih pitijški, imenovali so jih kar »morotejski«. S svojim podarjenim intelektom je res deloval avtoritativno, neprizivno. Opazoval sem ga med razpravo o osimskih sporazumih v italijanski poslanski zbornici (1977). Ko je prišel med svoje strankarske kolege, je vse utihnilo. Pogovoril se je nekaj minut s poročevalcem KD, ki je nato obrazložil pozitivni odnos te vodilne italijanske meščanske stranke do Osima in tam sklenjenih sporazumov. Bil je to res zgodovinski trenutek, ko je bilo tudi formalno odločeno o dokončnosti jugoslovansko-italijanske razmejitve po drugi svetovni vojni.

»Visoka politika« Vošnjaku ni bila tuja. »Bil sem na lovu neke blizu Odre, vse, kar se je dogajalo, je spominjalo na vojno stanje. Na cesti so bile zasede, sredi asfalta postavljeni šotori... Potem sem v Berlinu prebral še članek prvega podpredsednika vlade Ulbrichta. Imperialisti jim baje očitajo, da bi radi razdelili in blokirali svoje glavno mesto, država delavcev in kmetov pa potrebuje še in še železa in betona ne za zaporo mesta, pač pa za nova stanovanja... Še preden se je prav znočilo, sem se odločil. Prebudil sem šoferja, ki je že spal, po petindvajsetih kilometrih vožnje sem obstal pred veleposlaništvom, zmotil v spanju še šifranta in poklical radista. Do jutra so imeli v Beogradu moje nujno sporočilo: Nemška demokratična republika bo zaprla, razdelila in blokirala svoje glavno mesto. Tovariši so me prepričevali, da se najbrž motim, moja opazanja na cestah in ob železniških progah se me najbrž zavedla. Sicer pa je

prvi mož republike jasno in javno povedal, kako je z zadevo, zato menda ne bom nasedel neumnostim zahodne propagande. Vendar pa sem vztrajal pri svojem. Če je nekje dim, tudi ogenj ne more biti daleč, sem sklepal. In ko je jutro presenetilo novinarje z dramatičnimi vestmi, ki so prihajale iz Berlina, sem se vsem poznavalcem samo smehljajal. »Srečanje z Nikito Hruščovim ga je, če nanizam še eno izmed njegovih pričevanj, značilnosti, prepričalo, da tudi tako visoki osebnosti ni moč vsega verjeti. »Nekajkrat sem ga že slišal,« pripoveduje Vošnjak, »najprej med govorom na sejmu in še prej v Berlinu, kako je navdušeno govoril o sovjetskih dosežkih pri osvajanju vesolja. Motilo me je, ker je zanj pomenil vsak nov pomemben korak v prostor zlasti dokaz, da je sovjetska družbena ureditve boljša od katerekoli kapitalistične. Povprašal sem ga, najbrž z obešenjaškim izrazom na obrazu, kaj bo govoril pozneje, če bodo Amerikanci v vesolju celo prehiteli Sovjete. Po moji logiki se mi je zazdelo, da bi potlej to moral biti tudi dokaz o prednostih kapitalistične družbe pred sovjetsko. Razpoloženi gost iz Moskve, ki je znal odgovoriti na vse, tudi ob takšnih mojih dvomih ni molčal. Da se ne bo nikoli dogodilo kaj podobnega, je zatrdil, njihova vesoljska tehnika si je namreč dokončno zagotovila premoč v vsem svetu.« Zdi se mi, da pri opisovanju teh »epizod« prihaja plastično do veljave Vošnjakova ne le politična, marveč tudi splošna, življenjska filozofija. Njegovo pisanje je »pokončno«, negotovost ga ne razdira, dvomi so logični, utemeljeni.

Pa preidimo na veselejše strani Vošnjakovega veleposlanikovanja. K prejšnjemu le še njegov pripis: »Pozneje, ko sem bil nekaj starejši, in mislim, da sem z leti postajal tudi bolj zrel, v dolgi noči na sejmišču v Leipzigu niti Hruščovu niti komu drugemu nisem vsega verjel.« Vošnjak namreč tudi pri-

poveduje, kako mu je oče pričal o velikem vojskovodji v prvi svetovni vojni, feldmaršalu Borojeviću, ki je bil jugoslovanskega rodu. Ko je prenočeval v Vidmu (Vošnjakov oče namreč) nad feldmaršalovo spalnico, so menda prepevali vso noč, da je Borojevičev sluga stalno prihajal k njim in jih prosil, naj vendar že nehajo. Da stari ne more spati, se je pritoževal, in proti jutru jih je opozoril, kako se bodo zanesljivo znašli pred vojaškim sodiščem. Na koncertu neutrudnih pevcev so bile poleg narodnih pesmi tudi državne himne vseh takratnih, Avstriji sovražnih dežel, od tiste, ki je proslavljala ruskega carja, pa do one, ki je bila posvečena srbskemu vladarju. Najmanj veleizdaja, jih je že vnaprej obsodil feldmaršalov sluga, če kaljenja miru starega vojskovodje, ki sploh ni mogel zaspiti, da se je sprehajal pozno v noč, niti ne štejemor zraven. V Modincih, zdaj nadaljuje sin Mitja Vošnjak, »sploh niso bile pomembne takšne podrobnosti, le za načela je šlo, zato sem vztrajal pri svojem. Naprosil sem sogovornike, naj ne govore o feldmaršalu, ker jim vendar dokazujem povsem nekaj drugega. Najuspešnejši avstrijski komandant Borojevič vendar ne spada med Slovence. Zgodilo se je isto kot leto prej v pivovarni Schwechat na Dunaju. Še enkrat sem jih moral dobiti s kolom po glavi, da sem doumel ljudsko resnico, ki trdi: govorjenje je srebro, molk pa ni več in nič manj kot najdragocenejše, torej čisto zlato.« V Veleposlanikovih zapiskih je kar precej dobrega, z žlahtnim štajerskim rulandcem začinenega, včasih tudi grenkega humorja, vendar so Vošnjakov nekonformizem, domača pristnost in prijateljski »cinizem«, če hočete, povsem dokazljivi in nesporni. Za nameček še iz Modincev: »Zase pa vem, da nikoli več ne bom ponavljal svojega nesmiselnega dokazovanja, da smo Slovenci predvsem ljudstvo, ki živi samo za pesništvo in za druge podobne, lepe in plemenite zadeve. Najbrž smo kot vsi drugi, če hočemo,« končuje

Vošnjak. In prav ima, namreč Mitja Vošnjak.

Čeprav se sam nekoliko bolj razumem na diplomatska dogajanja kot na knjižno leporečje in podobno, bi težko presodil (ko sem odložil Vošnjakovo res žlahtno-zanimivo delo), kaj ima v njem večjo »težo«: ali ambasadorsko pričevanje ali književna ustvarjalnost? Odgovoril bi, pa ne iz oportunizma, da oboje! Zadnje Vošnjakovo delo je kot »dozorelo, šolano« vino; knjiga, ki jo bo bralec tudi v današnjem vsakdanjiku odložil z razmišljanjem, dodal bi, tudi lastnim notranjim preverjanjem. In bralcev bo imela zanesljivo dosti. Pa veliko zdravja želim prijatelju Mitji Vošnjaku, ki je bolan prijel za pero in ga tudi še bolan odložil.

Janko Jeri

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Z dvema mednarodnima nagradama, *Città dello Stretto* za izvirno poezijo (Messina, 8. 6. — Reggio Calabria, 9. 6. 1984) in *Eugenio Montale* za prevode iz italijanščine (Tropea, 5. 6. — Rim, 19. 6. 1984) je bil Ciril Zlobec v drugi polovici maja in ves junij prav gotovo najpogostejše omenjani slovenski avtor v tujini. O podelitvi obeh nagrad so pisali ali vsaj o njih poročali domala vsi pomembnejši italijanski dnevniki od Sicilije do Rima in Torina, Milana in Trsta (*Gazzetta del Sud*, *Messaggero*, *Avanti*, *Unità*, *Osservatore romano*, *La Stampa*, *Corriere della sera*, *Il Piccolo* idr.), pa tudi radio in televizija, tako v svojih lokalnih kot v nacionalnem programu. Večina zapisov in intervjujev je bila informativna, najpogostejše se ponavljajo ugotovitve iz ene ali druge utemeljitve, posebne pozornosti je bila deležna Zlobčeva prevajalska dejavnost. Tako široki odmevnosti je prav gotovo botrovalo tudi presenetljivo naključje,

da je isti avtor, povrh še tujec, prejel v razmiku treh dni v isti deželi dve mednarodni nagradi. Najbrž bo tudi naše bralce zanimalo, kakšno težo pripisujejo Italijani obema nagradama in v kakšen okvir so pri tem postavili osebnost in delo Cirila Zlobca. Razumljivo, da je največ in najobširneje o obeh nagradah poročal prav kalabrijski osrednji dnevnik, *Gazzetta del Sud*...

Gazzetta del Sud, 19. 5. 1984: *Nagrada Repaci in Zlobec*. Leonida Repaci in jugoslovanski pesnik Ciril Zlobec sta zmagovalca Mednarodne nagrade Città dello Stretto, ki bo letos prvič podeljena v okviru nagrad Rhegium Julii. Tako je sklenila žirija, potem ko je na široko pretresla predloge iz osemnajstih držav sredozemskega območja. Predlagatelji so ocenili obsežno umetniško in literarno delo najpomembnejših avtorjev sredozemskih držav, ki jih povezuje skupna kultura, v kateri je človek v središču sleherne dejavnosti... V okviru slovenske kulture je Ciril Zlobec eden najizrazitejših glasov v jugoslovanski poeziji zadnjih petindvajset let. Rojen v Ponikvah leta 1925... (sledi dovolj podroben opis Zlobčeve literarne in kulturne dejavnosti).

Gazzetta del Sud, 29. 5. 1984, r. r., *Rhegium se srečuje s poezijo*. V okviru nagrad Rhegium Julii bodo letos prvič in v obetavni obliki podelili tudi nagrado Città dello Stretto, namenjeno »osebnosti, ki se je še posebej izkazala s profesionalnostjo svojega dela in je tudi sicer kulturno pomembna v območju Sredozemskega morja«. Letos je ta čast pripadla pisatelju Leonidu Repaciju in jugoslovanskemu pesniku Cirilu Zlobcu...

Gazzetta del Sud, 3. 6. 1984, Filippo Praticò, *Rhegium Julii — drugi obraz Kalabrije*. Mednarodna nagrada Città dello Stretto je namenjena osebnosti katere od dežel mediteranskega bazena, ki se je še posebej uveljavila v literaturi. Za leto 1984 so Città dello Stretto prisodili pisatelju Leonidu Repaciju in